

מראי מקומות - יבמות

נ:

שלא יאמרו דלא מהני בעלמא, דהא ודאי אע"ג דקידושי כסף ושטר מדרשא אתיין [ואינם מפורשים בקראי], משום דמפורסמים הם משום מעשים בכל יום, משא"כ ביבמה דלא שכיחא, ולא מפרסמא כולי האי.

ו. ומ"ט אמרו רבנן ביאה פסולה יש אחריה כלום פרש"י, דהיינו שיש אחריה זיקת יבמין, כדתנן דמאמר לזו ובעל לזו צריכות ב' גיטין וחליצה. והק' הריטב"א דלשון "יש אחריה כלום" לא משמע כן, אלא משמע דגט ומאמר שנעשה לאחר הביאה מהני ולכן פי' דזהו קו' הגמ', למה אמרו רבנן דגט ומאמר מהני אחר ביאה, ואע"ג דלא תנן כן במתני', אבל כיון דמצריכין חליצה, י"ל דגם מהני מאמר וגט, וכמבואר בברייתא לקמן, דאף ר"ג מודה שיש גט אחר ביאה ומאמר, וכבר ידעה הגמ' ברייתא זו (ולכא"ו י"ל דמשו"ה לא פי' רש"י כן, דסבר דדברי הגמ' סתומים בזה, דאם קו' הגמ' הי' מיוסד על ברייתא זו, או על סברא דכיון שיש חליצה, ע"כ מהני גט ומאמר אח"כ, הו"ל להגמ' להק' באופן זה, ומדהק' סתם, משמע דהק' על דין המשנה שצריכה חליצה. וע"ע בהגהות על הריטב"א (הע' 31) שהביא מהישר"י דמה דלא פי' רש"י כהריטב"א, היינו משום שהי' רוצה לפרש בדעת ר' נחמ"י, דס"ל דבאמת ביאה וגט אחר ביאה פסולה לא מהני, ומ"מ צריכה חליצה).

ז. גזירה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה הק' הריטב"א, למה צריכין לגזור גם שיחול מאמר וגט אחר הביאה פסולה, די לגזור שצריכה חליצה. וכ' שרצו לגזור גזירות הרבה על ביאה זו, כדי לברר פסולה, דלא ליתו למטעי בביאה אחר חליצה.

ח. גזירה ביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה פרש"י, דאתי למימר דביאה זו קנין מעליותא היא, ויעשו ביאה אחר ביאה, וקא פגע באיסור אשת אח. והק' רעק"א, הא קיי"ל כר' יוחנן דאמר דאין כאן אלא איסור עשה דבונה ב' בתים, ואף ר"ל מודה [לדעת רש"י] דאם בא על צרתה שאינו עובר על אלא בעשה, ולמה כ' רש"י דעובר על איסור אשת אח, וכ' דצריך תלמוד. וכ' הערוך לנר דאולי כוונת רש"י לומר דהאיסור אתי מכח אשת אח, ולכן לא כ' רש"י ד"חייב משום אשת אח, אלא דקא פגע באיסור אשת אח. עוד כ' (וכ"כ הרש"ש) דבא ליישב גם הא דגזרו ביאה פסולה בב' יבמין ויבמה א', ובזה פגע באיסור אשת אחיו ממש. ואף דגם פגע באשת איש, כ' הער"ל ד"ל דאולי אף אם לא יטעה לבוא עלי' בחיי אחיו, מ"מ לאחר מיתתו [ויש לו בנים] יטעה לומר דעדיין זיקה הראשונה עליה, ויבוא עליה.

ט. חליצה אחר ביאה נמי בעיא גט לביאתו הק' הריטב"א, הא בביאה אחר גט, דג"כ סגי מדאורייתא בגט, והצריכה חליצה משום גזירה, מ"מ ג"כ גזרו שיחולו מאמר וגט אחר הביאה. וא"כ, לימא ג"כ אחר חליצה פסולה, יהי' אחריה כלום, ואם עשה מאמר אחר חליצה פסולה, יחול, ויהי' צריך גט. ות"י דכיון דכל החשש הוא שלא יאמרו דכנוסה יוצאה בחליצה בלחוד, בשלמא לענין ביאה פסולה, שהחשש הוא שמא יאמרו שמותר לבעול אחר חליצה, א"כ מיד עובר איסור כשבא עליה. אבל כאן, שהחשש הוא שמא יאמרו דחליצה מהניא בכנוסה, אין איסור בזה שחושב דחליצה מהני, וכיון דמ"מ צריכה גט, א"כ אין לחוש כלל.

א. עשה מאמר בזו ומאמר בזו, צריכות שני גיטין וחליצה

ציין תוס' לדבריו לעיל (ב), דכ' דאע"פ דשם אמרי' דיכול ליתן גט למאמר ולייבם, וא"כ למה אמרי' כן דצריכות ב' גיטין וחליצה, אולם זהו רק בדיעבד, אבל לכתחלה אין עושין כן, אלא עושין חליצה. אבל ע' במאירי שהביא שיש מפרשים דכוונת מתני' היא דרק אם בא להוציאן צריכין לעשות כן, אבל גם יכול ליתן גט לא' מהם, ולייבם צרתה. וכ' דאף לדעת רש"י והרמב"ם דס"ל דאחר שנתן לה גט, אף למאמר, אסור לו לייבמה, עכ"פ מותר לו לייבם צרתה. אולם הביא שיש מפרשים בדעת רש"י דאסור אף לצרתה, אבל עכ"פ מוכח בסיפא דאם רצה להוציאם קאמר, דהא סיפא מיירי בב' יבמין, וודאי אחיו מותר לה לדעת רש"י.

ב. עשה מאמר בזו ומאמר בזו, צריכות שני גיטין וחליצה

פרש"י, חליצה לא' מהן, ופוטרת צרתה. וכ' תוס' דלמ"ד צריכה פסולה צריכה לחזור, ה"נ שניהם צריכות חליצה, ו"צריכה" קאי על שניהם. וכן ע' ברמב"ם (יבום ה, יא), דפסק דכל א' מהן צריכה חליצה, כדי להתירן לשוק. אולם ע' בישרש יעקב דכ' דמסתמת דברי רש"י משמע דלכ"ע הוא, ואף למ"ד דחליצה פסולה צריכה חיזור על כל האחין, זהו רק לפוטרה, אבל לפטור צרתה, שפיר פטורה. וע' במאירי שכ' דאף אם בעלמא אמרי' דחליצה פסולה אינה פוטרת צרתה, זהו רק היכא דשייך בה חליצה כשרה, אבל כאן, דא"א לעשות חליצה כשרה, כיון דשניהם נפסלות ליבום, א"כ אף הצרה נפטרת ע"י חליצת חבירתה.

ג. מאמר בזו ובעל את זו, צריכות ב' גיטין וחליצה

ע' בישרש יעקב שהביא מה שתמה הבית מאיר מכאן על שי' תוס' דבמתני' חליצה פסולה כולם צריכות חליצה, דכאן מבואר דרק צריכה חליצה א' [ותמה הישר"י, דכבר כ' תוס' דלשון "צריכות" קאי גם על חליצה, וצ"ע]. וכ' להוכיח מכאן דמה דס"ל לתוס' דשניהם צריכות חליצה, זהו רק היכא דמדאורייתא עדיין יש זיקה, וכמו בציור דעשה מאמר בזו ומאמר בזו, אבל כאן, שעשה מאמר בזו ובעל את זו, דכל החליצה היא רק מדרבנן, וא"כ אין הזיקה אלא זיקה מדרבנן, בזו י"ל דאף תוס' מודו שאי"צ אלא חליצה א' לשניהם.

ד. ר' נחמ"י אומר א' בעילה וא' חליצה וכו' אין אחריה כלום

פרש"י, ונפקא בגט, ובלא חליצה. והק' הרמב"ן, הא אמרי' לקמן (נ"א) דלר' נחמ"י הוי הביאה ביאה פסולה, וכמאמר שוויה רבנן, אלמא דלא נפקא בגט ולא חליצה. ולכן פי' דר' נחמ"י קאמר דאין אחריהן כלום, כלפי גט ומאמר קאמר, שאם עשה מעשה אחר' לא מהני, אבל מ"מ היא צריכה חליצה ג"כ. וע' במהרש"א שהביא קו' זו מהמהרש"ל, וכ' דרש"י לקמן מפרש דביאה פסולה היא, ולכן לדעת הרבנן החולקים על ר' נחמ"י צריכה חליצה ג"כ, אבל לדעת ר' נחמ"י עצמו אינו כן, אלא ס"ל דביאה פסולה קונה קנין גמור, וכן מאמר, דביאה פסולה כמאמר היא.

ה. ומ"ט אמרו רבנן ביבמה מהני

כ' הריטב"א דליכא למימר דאמר דקידושי כסף ושטר מהני כדי